

műveltséggel. «Ki a szabadba!» — ez legyen a pædagogiai reform jel-szava. Nevelésünk jövője a szabadban és a szabadságban, az önálló szemlélésben és munkásságban rejlik.

Dr. Szelényi Ödön.

*

Kísérleti vezérkönyv a természettan elemi tanításához. Irta Stomfai Tóth Kálmán.

Jó vezérkönyvet írni a nehéz problémák közül való. Nem elegendő hozzá a megfelelő szakismeret, a tanítás terén szerzett pædagogiai és didaktikai gyakorlat, de még többrendbéli kedvező dispoziációt is megkíván az íróban. Ezen különféle dispoziciók között legkívánatosabb, hogy az író stílusa világos, érthető és szabatos legyen.

St. Tóth Kálmán vezérkönyvében örvendetes mértékben egyesít többet ezen kívánalmak közül.

Tárgyismerete teljesen megüti a kellő mértéket. Tizenöt évi gyakorlat megtanította szerzőt arra, hogyan és miáltal lehet a gyermek érdeklődését fölkelteni s így módjában van helyes útbaigazítást adni a fiatal tanítónak arra nézve, miképen vezesse be a tárgyat vagy fizikai tüneményt, melyet ismertetni akar, hogy az a gyermek tapasztalati köréből a gyermek tudatos ismeretének világába lépjen.

«Vezérkönyv» rendeltetésének teljes mértékben megfelel Tóth Kálmán könyve, mert oly részletességgel és emellett precizitással írja le a tanító által megejtendő kísérleteket, hogy a kísérletezésben kevésbé jártas fiatal tanító e könyv nyomán maga is jártasságot szerezhethet az experimentálásban.

Különös dicséretet érdemel szerző tárgyának gyakorlati irányú földolgozásával s hogy fiatal tanító társait arra vezérli, hogy kiváló gondot fordítsanak a tanításnak gyakorlati céljára és azon ismeretek átadására helyezzenek fősúlyt, melyek a gyakorlati élet szempontjából legfontosabbak.

A «vezérkönyv» — úgy vélem — tágabb ismeretkört ölel föl, mint az elemi iskola V. és VI. osztályában tanítani lehet; de ezt nem rónám föl különös hibául a könyvnek, mert nem tanuló számára, de tanító számára készült; ez pedig szabadon választhat és azt, mi ezen gyermekek értelmi fokát — az ő nézete szerint — talán túlhaladja, mellőzheti.

Van itt-ott némi téves mondás; ezt azonban kevésbé a helyes tárgyismeret hiányának, mint inkább a kifejezés és fogalmazás inkorrekttségének lehet betudni.

A 147. lapon olvassuk: «Ki kell emelnünk továbbá azt is,

hogy a Föld felé való törekvés kölcsönös vonzódástól ered. Ezt kötélhúzással érzékeltetjük.» (Itt az analogia helytelen s így hamis fogalmakra vezethet.)

A 227. lapon: «A fa stb. úszik a vizen, stb., mert a víznek felhajtó ereje van.» (Mit fölhajtó erőnek mond, az nem egy különleges természeti erő.)

A 234. lapon: ... «a barometernek függélyesen kell lennie, mert ferde helyzetben a kéneső a csőben emelkedik.» (Homályos, inkorrekt kifejezés.)

Jó könyvet csak az ír, ki szeretettel fog hozzá; ki azzal nem cégtér akar ütni, hanem a jól megírt könyvben — mint művész a sikerült műalkotásban — lelki gyönyörűséget érez, erkölcsi jutalmat lát.

St. Tóth Kálmán könyvét annyi tárgyszeretettel és tanító hivatása iránti annyi odaadással írta meg, amennyit ma, midőn igen sokan a tudományt csak jövedelmi forrásnak tekintik, már csak igen kevesekben lehet találni.

Dr. Kemény X. Ferenc.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

A rajz fontossága és alkalmazása a földrajzi oktatásban. E címen *Hans Teige* a *Pädagogische Studien* 1908. első füzetében hosszabb értekezést ír. A természetrajzi oktatás után mindjárt a földrajzi az, mely leginkább szemléleten alapul. De a földnek csak nagyon kis részét ismerhetjük meg szemlélet útján, ezért szükségesek a segédeszközök, melyek közt a rajzolás, melyet már Rousseau is alkalmazni akar, a legfontosabb. A rajznak nemcsak a matematikai és csillagászati földrajzban van jelentősége, hanem főképen a kezdő földrajzi oktatásban. Alkalmazására nézve eltérők a vélemények: némelyek azt kívánják, hogy a tanuló is rajzolja füzetébe azt, amit a tanár a táblán feltüntet (iskolaterem, iskola, városrész alaprajza), mások ellenben azt mondják, hogy a tanuló még annyira járatlan a rajzban, hogy rendkívüli nehézségeket kellene így leküzdenie. De a rajz kívánatos azért, mert rajzolás közben a tanító mindazt a részletet megmagyarázhatja, melyet a tanuló a térképen nem ért meg; így a tanuló jobban megfigyeli a jelenségeket, mintha mindjárt a kész térképet kapja szeméi elé. És a rajz által mindazt, amit a tanítótól hallott, kénytelen a gyermek öntevékenység által is reprodukálni. Hogyan kell a térképrajzoltatást vezetni? Az idő rövidsége korlátozást kíván, a rajz a tanulók ügyességéhez mért legyen, csak fontos dolgokra szorítkozzék. Leghelyesebbnek tartja, ha a gyer-